

TORDA Péter: Az ifjúság, béke és biztonság kérdése

Kivonat

Jelen tanulmány az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa (ENSZ BT) által a közelmúltban életre hívott ifjúság, béke és biztonság agendát elemzi, és helyezi el az ifjúság globális demográfiai helyzetének, demokratikus részvételének és formális békeépítési folyamatokhoz történő hozzáféréseinek kontextusában. A tanulmány rávilágít arra, hogy az ENSZ BT által meghatározott globális standardok – a fiatalok megóvásának és erőszakosan szélsőséges vagy terrorista magatartások irányába történő elmozdulásának megelőzése mellett – irányt mutatnak a fiatal népesség mobilizálásához és aktivizálásához a békeépítés terén. A tanulmány azt prognosztizálja, hogy az ENSZ BT által korábban megalkotott humán-centrikus agendákhoz hasonlóan (ideértve a gyermekek, a polgári lakosság és a nők helyzetét tárgyaló agendákat), az ifjúság, béke és biztonság területe is egyre erősödő figyelmet kap majd az ENSZ, a regionális szervezetek és az egyes államok szintjén.

Kulcsszavak

Ifjúság, béke és biztonság; Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa; konfliktusrendezés; békeépítés; demográfia; demokratikus részvétel

Péter TORDA: a question of youth, peace and security

Abstract

The present article analysis the youth, peace and security agenda, which was recently established by the United Nations Security Council (UNSC), and it positions this new agenda in the context of the global demographic situation and democratic participation of young people, as well as in the context of young people's access to formal peacebuilding processes. This article argues that the global standards put in place by the UNSC lay out the way forward for mobilizing and activating the youth population in the area of peacebuilding, as well as the way forward for protecting young people and preventing their orientation towards violent extremist and terrorist behaviors. This article makes a prognosis that similarly to other human-centric agendas created by the UNSC (including the agendas on children, civilians and women), the domain of youth, peace and security will be afforded increasing attention at the level of the UN, regional organizations and states.

Keywords

Youth, peace and security; United Nations Security Council; conflict resolution; peacebuilding; demography; democratic participation

Bevezetés

Hosszú évtizedekig, az ENSZ BT kizárólag konfliktushelyzetekkel foglalkozott. Az ezredfordulón azonban olyan tematikus kérdések találtak utat az ENSZ BT napirendjére, amelyek a népesség különböző csoportjainak helyzetét érintik a béke és biztonság összefüggésében. Elsőként a menekültek helyzetéről¹ Afrikában, majd a gyermekek² és a polgári lakosság³ fegyveres konfliktusok idején történő megóvásáról születtek ENSZ BT határozatok, végül napirendre került a nők⁴ helyzete a béke és biztonság kontextusában. Ezt követően 15 évet kellett várni arra, hogy egy újabb – a béke és biztonság szempontjából is – kulcsfontosságú népességcsoport, az ifjúság kerüljön az ENSZ BT érdeklődésének homlokterébe: 2015. december 9-én fogadták el az ifjúság, béke és biztonság kérdéskörét megfogalmazó első ENSZ BT határozatot. [1]



1.számú kép: Enszt BT megszavazza a 2250 (2015) sz. Határozatot 2015 december 09-én.

Forrás: <https://www.cordaid.org/en/wp-content/uploads/sites/11/2016/03/656176YouthPeace-610x407.jpg>, a letöltés dátuma: 2016.február 15.

Megjegyzendő, hogy a 2010-es években más multilaterális szervezetek is egyre növekvő súllyal kezdték számításba venni az emberi faktort a béke és biztonság vonatkozásában. A NATO keretében 2013-ban felvázolt hosszú távú stratégiai elgondolások alapvető dimenziói között rögzítették az emberi dimenziót, a politikai, technológiai, gazdasági és környezeti dimenziók mellett [2].

Jelen tanulmány megvizsgálja az ENSZ BT által életre hívott ifjúság, béke és biztonság agendát. A tanulmány célja az ifjúság, béke és biztonság kérdéskörének kontextusba helyezése, a vonatkozó ENSZ BT határozat tartalmi és eljárási szempontból történő elemzése, és mindezek alapján következtetések megfogalmazása az ifjúság, béke és biztonság területének jövőbeni kilátásaival kapcsolatban.

Demográfia, demokratikus részvétel és békeépítés

Az ifjúság, béke és biztonság kérdéskörének felszínre kerülése mögött egy számottevő, és a világ számos térségében megfigyelhető, demográfia jelenség húzódik meg. A fiatal népesség, vagyis a 15 és 24 év közötti populáció, minden korábbinál jelentősebb súlyra tett szert a teljes népesség körében. Az ENSZ 2015-ös számításai [3][4] szerint, Afrika, Latin-Amerika és a

¹ ENSZ BT határozat 1208 (1998) a menekültek helyzetéről Afrikában

² ENSZ BT határozat 1261 (1999) a gyermekekről és a fegyveres konfliktusról

³ ENSZ BT határozat 1265 (1999) a polgári lakosság megóvásáról a fegyveres konfliktusok idején

⁴ ENSZ BT határozat 1325 (2000) a nők, béke és biztonság kérdéséről

Karib-térség, illetve Ázsia együtt 1,1 milliárd fiatalnak adnak otthont, míg Európában, Észak-Amerikában és Óceániában összesen mintegy 100 millió személy tartozik a fent említett korcsoportba. A teljes világnépességen (7,35 milliárd) belül minden hatodik ember fiatal.

Még jelentősebb a fiatal népesség aránya, ha a fejlődő országokat, illetve a konfliktus által sújtott, abból kilábaló vagy instabil helyzetben lévő országokat vesszük szemügyre. A 10 legfiatalabb népességgel rendelkező állam⁵ mindegyike afrikai fejlődő ország, és mindegyikről elmondható, hogy konfliktus vagy instabilitás jellemzi vagy, hogy törékeny állapotban van [4]. A fiatalok, különösen a 20 év alattiak, teszik ki a népesség felét számos konfliktus által érintett térségben [5], míg a konfliktusokban életüket veszítettekre vonatkozó becslések azt mutatják, hogy az áldozatok több, mint 90%-a fiatal férfi [6].

A fent szemléltetett adatok rámutatnak, hogy a fiatal népesség nemcsak megkerülhetetlen tényezője és alanya a konfliktusrendezésnek, de az ifjúság aktív, tevékeny és konstruktív részvétele nélkül nehezen képzelhető el hatásos és fenntartható eredményekre vezető békeépítés. Ez a gondolat központi helyet foglal el az ENSZ békeépítési architektúrájának folyamatban lévő felülvizsgálatában is. Nagyon erős kontraszt mutatkozik azonban az ifjúság társadalomformáló ereje – gondoljunk csak az „Arab Tavasz” eseményeire – és a békeépítés szolgálatába állítható potenciálja, illetve a fiatalok formális békeépítési folyamatokhoz történő hozzáérése között. Többen demokratikus deficitként értékelik az ifjúság kizárását vagy bevonásának hiányát a politikai, gazdasági és társadalmi döntéshozatal tereiből, amely korántsem csak a konfliktusnak kitett országokra jellemző. A világ parlamentjeit szemlélve, egyedül Norvégiában haladja meg a 30 évnél fiatalabb képviselők aránya a 10%-ot. Az egykamarás parlamentek, illetve alsóházak kétharmadában 2% vagy az alatti arányban teljesítenek szolgálatot fiatal képviselők. A felsőházak esetében kevesebb, mint 6% a fiatalok aránya, és a felsőházak háromnegyedében egyáltalán nem találunk 30 év alatti képviselőket [7]. A 35 évnél fiatalabb személyek ritkán töltnek be hivatalos politikai vezető pozíciót, és a világ országainak egyharmadában 25 évnél fiatalabb állampolgárok nem választhatók meg a törvényhozás intézményeibe [8]. Sem a formális politikai szervezetek (pl. pártok és parlamentek), sem az informális kormányzati struktúrák (pl. törzsi vezetési mechanizmusok) nem kedveznek a fiatalok részvételének [9]. Mindez azt jelenti, hogy a konfliktusok vagy azok kockázata által érintett térségekben élő fiatalok és szervezeteik – különösen az „alulról jövő”, spontán ifjúsági kezdeményezések – beszorulnak az informális, önerőből végzett, mikro-szintű békeépítés világába, és nem nyílik hozzáférésük a formális, nemzeti és nemzetközi erőforrásokkal támogatott makrófolyamatokhoz a békeépítés terén.

Az ifjúság demográfiai helyzetét, demokratikus részvételét és békeépítésbe történő bevonását érintő megfontolások fent ismertetett kontextusában fogadta el az ENSZ BT az ifjúság, béke és biztonság kérdését tárgyaló első határozatát, amelyet a következő részben elemzünk részletesen.

Az ifjúság, béke és biztonság kérdése az ENSZ BT napirendjén

Az ifjúság, béke és biztonság kérdéséről szóló 2250 (2015) számú ENSZ BT határozat bevezető rendelkezései felsorolják az új agendával rokon, és az ENSZ BT hatáskörébe tartozó, témák körét, nevezetesen a nők, béke és biztonság területét, a terrorellenes küzdelmet, a békeépítést és a polgári lakosság megóvását. Figyelemmélto, hogy az ENSZ BT a 18 és 30

⁵ Sorrendben Niger, Uganda, Csád, Angola, Mali, Szomália, Gambia, Zambia, Kongói Demokratikus Köztársaság, Burkina Faso.

év közötti korosztályt határozza meg fiatakként az ifjúság, béke és biztonság agenda vonatkozásában, megemlítve azt is, hogy az ifjúságra nincs egységes életkori definíció az ENSZ keretében. A bevezető rendelkezések leírják az ifjúság helyzetét a fegyveres konfliktusok összefüggésében, rámutatva az ifjúságban rejlő potenciálra és az ifjúság cselekvő hozzájárulására a béke és biztonság előmozdítása terén. Az ENSZ BT már a bevezető rendelkezések között hangsúlyozza az ifjúság aktív bevonásának jelentőségét a béke és biztonság fenntartását és előmozdítását célzó folyamatokba. Emellett, a béke és biztonság területén az ifjúság által betöltött egyéb potenciális „szerepek” is előkerülnek a határozat bevezető rendelkezéseiben, beleértve az áldozat szerepébe kényszerült és az elkövető szerepét választó fiatalokat. Különösen az ifjúság körében tapasztalható erőszakos radikalizálódás és szélsőségeség, illetve a fiatalok terrorista célú toborzása és felbujtása kapcsán fogalmaz meg aggodalmakat az ENSZ BT.

A bevezető rendelkezéseket követően, az ENSZ BT határozata öt pillér mentén irányoz elő lépéseket az államok, a konfliktusokban részes felek, az ENSZ szervezetek és egyéb releváns szereplők számára. Elsőként az ifjúság *részvételének* kérdéseit tárgyalja a határozat. Ennek keretében az ENSZ BT arra biztatja a tagállamokat, hogy fontolják meg a fiatalok képviseletének megerősítését a konfliktusok megelőzéséhez és rendezéséhez kapcsolódó döntéshozatal minden szintjén. Továbbá, az ENSZ BT minden releváns szereplőt felhív arra, hogy a békeegyezmények tárgyalása és végrehajtása során vegyék figyelembe az ifjúság részvételét és véleményeit. Az ifjúság *megóvásának* területére áttérve, a határozat rögzíti, hogy a polgári lakosság fegyveres konfliktusok idején történő megóvásának kötelezettsége a fiatal népesség vonatkozásában is fennáll. Emellett, a határozat felidézi az államok és konfliktusokban részes felek egyéb nemzetközi emberi jogi és nemzetközi humanitárius jogi kötelezettségeit. A *megelőzés* pillérét illetően a határozat arra biztatja a tagállamokat, hogy ismerjék el és támogassák az ifjúság erőfeszítéseit az erőszak megelőzése és a szociális kohézió erősítése terén. Figyelemreméltó, hogy a megelőzés kapcsán az ENSZ BT a békeépítés kontextusába helyezi az ifjúság oktatásának, képzésének és munkalehetőségek biztosításának kérdéseit. A *partnerségek* pillére elsősorban az ifjúság részvételével megvalósuló békeépítési erőfeszítések támogatására ösztönzi a tagállamokat. A határozat emellett az ifjúság – valamint más társadalmi csoportok – helyzetének megerősítésére biztatja a tagállamokat annak érdekében, hogy ezzel is ellensúlyozzák az erőszakos szélsőségeség terjedésének kedvező feltételeket. Az ifjúság, béke és biztonság agenda utolsó pilléréként a *fegyveres konfliktusokban érintett fiatalok lefegyverzéssel, leszereléssel és társadalomba való visszaillesztéssel* kapcsolatos szükségleteit határozza meg az ENSZ BT.

A határozatot lezáró rendelkezéseiben az ENSZ BT feladatot szab az ENSZ intézményi szereplőknek az új agenda végrehajtása terén. Ezek közül külön említést érdemel, hogy az ENSZ BT konkrétan meghatározta, hogy miként kíván visszatérni az ifjúság, béke és biztonság kérdésére, nevezetesen egy – az ENSZ Főtitkár által készítendő – előrehaladási jelentés alapján, amely az ifjúság pozitív hozzájárulását fogja tárgyalni a békefolyamatok és a válságrendezés terén.

Érdemes még szót ejteni a 2250 (2015) számú ENSZ BT határozat elfogadásának eljárási aspektusairól [10]. A határozatot érdemi vita nélkül – egy mindössze 5 perces ülés eredményeként – és egyhangúlag fogadta el az ENSZ BT. A határozat-tervezetet az ENSZ BT

13 tagállama⁶ terjesztette elő (Kína és Oroszország nem volt a határozatot jegyző tagállamok között), és az előterjesztők közülük egyedül Jordánia szólott hozzá a vitához.

Következtetések

A fiatal népesség arányának globális növekedése, amely különösen jellemző a konfliktus által érintett, instabil vagy törékeny állapotban lévő országokban, ráirányította a figyelmet az ifjúság helyzetére a béke és biztonság dimenziójában, beleértve a fiatalok demokratikus részvételének és formális békeépítési folyamatokhoz történő hozzáféréseinek problematikáját. Az ifjúság, béke és biztonság agenda egyhangú elfogadásával az ENSZ BT olyan globális standardokat határozott meg, melyek a megóvás- és megelőzés-centrikus megközelítés mellett – különös tekintettel az erőszakosan szélsőséges vagy terrorista magatartások megelőzésére – irányt mutatnak a fiatal népesség mobilizálásához és aktivizálásához a békeépítés terén. Hasonlóan az ENSZ BT által korábban életre hívott humán-centrikus agendákhoz, várható, hogy az ifjúság, béke és biztonság területe is egyre erősödő figyelmet kap majd az ENSZ, a regionális szervezetek és az egyes államok szintjén.

⁶ Angola, Csád, Chile, Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Franciaország, Jordánia, Litvánia, Malajzia, Nigéria, Spanyolország, Új-Zéland, Venezuela.

- [1] United Nations Security Council Resolution 2250 (2015), S/RES/2250 (2015) (9 December 2015). Elérhető: [https://undocs.org/S/RES/2250\(2015\)](https://undocs.org/S/RES/2250(2015)) (Letöltve: 2016. 02. 15.)
- [2] J. L. Németh (2016). „Korszerű hadviselés, korszerű vezetői felfogás” I. – Összefoglaló Dr. Porkoláb Imre dandártábornok előadásáról az MH ÖHP-n. Elérhető: <https://biztonsagpolitika.hu/egyeb/korszeru-hadviseles-korszeru-vezetoi-felfogas-i-osszefoglalo-dr-porkolab-imre-dandartabornok-eloadasarol-az-mh-ohp-n> (Letöltve: 2016. 02. 15.)
- [3] The United Nations Population Fund, State of the World Population 2015 (New York: United Nations Population Fund, 2015). Elérhető: https://www.unfpa.org/sites/default/files/sowp/downloads/State_of_World_Population_2015_EN.pdf (Letöltve: 2016. 02. 15.)
- [4] United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, World Population Prospects: The 2015 Revision, Key Findings and Advance Tables. Working Paper No. ESA/P/WP.241. (New York: United Nations, 2015). Elérhető: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/Key_Findings_WPP_2015.pdf (Letöltve: 2016. 02. 15.)
- [5] OECD, 2015 hivatkozva In The United Nations Population Fund, State of the World Population 2015 (New York: United Nations Population Fund, 2015). Elérhető: https://www.unfpa.org/sites/default/files/sowp/downloads/State_of_World_Population_2015_EN.pdf (Letöltve: 2016. 02. 15.)
- [6] Cummings et al., n.d. hivatkozva In The United Nations Population Fund, State of the World Population 2015 (New York: United Nations Population Fund, 2015). Elérhető: https://www.unfpa.org/sites/default/files/sowp/downloads/State_of_World_Population_2015_EN.pdf (Letöltve: 2016. 02. 15.)
- [7] Inter-Parliamentary Union, Youth participation in national parliaments (Geneva: Inter-Parliamentary Union, 2014), p. 2. Elérhető: <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2016-07/youth-participation-in-national-parliaments-0> (Letöltve: 2016. 02. 15.)
- [8] United Nations Development Programme, Enhancing Youth Political Participation throughout the Electoral Cycle, A Good Practice Guide (New York: United Nations Development Programme, 2013), p. 13. Elérhető: https://www.undp.org/content/dam/undp/library/Democratic%20Governance/Electoral%20Systems%20and%20Processes/ENG_UN-Youth_Guide-LR.pdf (Letöltve: 2016. 02. 15.)
- [9] United Nations Development Programme, Enhancing Youth Political Participation throughout the Electoral Cycle, A Good Practice Guide (New York: United Nations Development Programme, 2013), pp. 15, 18. Elérhető: https://www.undp.org/content/dam/undp/library/Democratic%20Governance/Electoral%20Systems%20and%20Processes/ENG_UN-Youth_Guide-LR.pdf (Letöltve: 2016. 02. 15.)
- [10] United Nations Security Council Official Records, 70th Sess., 7573d mtg., U.N. Doc. S/PV.7573 (Dec. 9, 2015). Elérhető: <https://undocs.org/en/S/PV.7573> (Letöltve: 2016. 02. 15.)